

J. Preiss

PRŮMYSL A BANKY

ZPRÁVY ÚSTAVU KU PODPOŘE PRŮMYSLU
OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY V PRAZE.

ČÍS. 1.

Z CYKLU PRŮMYSLOVÝCH PŘEDNÁŠEK ÚSTAVEM
VE DNECH 22. AŽ 27. DUBNA 1912 POŘÁDANÝCH:

DR. JAROSLAV PREISS,
NÁMĚSTEK VRCHNÍHO ŘEDITELE ŽIVNOSTENSKÉ BANKY
V PRAZE:

PRŮMYSL A BANKY.

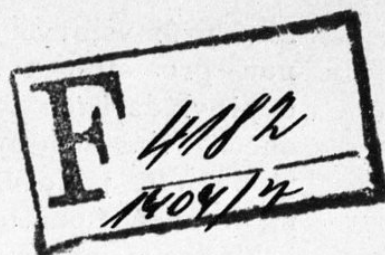

PRAHA 1912.

NÁKLADEM ÚSTAVU KU PODPOŘE PRŮMYSLU.
TISKEM :POLITIKY: V PRAZE.

3383

ZF266

VELECTĚNÍ PÁNOVÉ!

Moje přednáška určena thematu „O poměru průmyslu a bank“. Jest přirozeno, že nemohu v přednášce, která jest poměrně krátká, vyčerpati veškeré detaily tohoto thematu o rozsahu a obšírné působnosti bankovníctví. Proto se obmezím na vytknutí oněch forem, v jakých se jeví poměr mezi bankou a průmyslem vůbec, a zmíním se o oněch zásadách, které jsou rozhodny pro poměr rakouského bankovníctví k rakouskému průmyslu a českého bankovníctví k průmyslu českému.

Dříve než přejdu k těmto detailním pojmům a zásadám, nezazlíte mi, pánové, že se dotknu oněch zvláštností, které charakterisují bankovníctví západoevropské čili jinými slovy: oněch poměrů, v jakých se vyvíjel průmysl anglický, francouzský a německý a v jakých se vyvíjel průmysl rakouský a průmysl český.

Velectění pánové, víte, že rozeznáváme dva typy v bankovníctví moderním, totiž typ, který můžeme nazvati „anglicko-francouzský“, a typ, který můžeme nazvati „středoevropský“, ale připomínám, že jest zvláštní poměr průmyslu německého, který se uplatňuje valnou měrou i u nás.

Typ anglické a francouzské banky jest typem banky, která slouží v prvé řadě účelům depositním, tedy která má za své poslání převésti na sebe peníze obyvatelstva na způsob rent a vkladů a má úkol hromaditi kapitály a není způsobilá podnikati obchody. Mimo to jest obstaravatelkou celé řady oněch úkolů, které musí bankovnícká činnost prováděti při různých převodech, které jsou skutečně peněžním bankovníctvím v pravém slova smyslu.

To jest převládající typ bank v Anglii a Francii, který ovšem není bez výminek, zvláště tam, kde se zasáhá do pod-

niků průmyslových a kde ovládla zásada, která jest rozhodnou pro středoevropské bankovníctví. Ale já zde mluvím o převládajících typech, a to proto, poněvadž jsou výrazem oněch zvláštních poměrů, za kterých se Anglie a Francie vyvíjela. Víte, pánové, že Anglie jest kolébkou průmyslového podnikání, neboť ona to byla, která razila dráhu moderním formám zakládacím, ona razila dráhu moderním formám obchodu, ona byla vzorem pro obchody vedené na pevnině evropské. Anglický průmysl nevyrostl jako u nás za podpory finančních ústavů, nýbrž vyvíjel se vlivem řady okolností, které nemohu charakterisovati a vypočítávati, jak průmysl opíraly.

Jde o kapitály oddělené nebo o kapitály nashromážděné v souboru určitých cenných práv a obchodů.

Místo dlouhého theoretického výkladu dovolím si znázorniti, pánové, jak došlo k celé řadě zakládací práce v Anglii, a bude zřejmo, jak poměry se rozlišují od poměrů našich.

Víte zajisté, pánové, že došlo roku 1907 a 1908 k zakládání řady prádelnických závodů na Manchestersku a že to vyžadovalo zvláště a velmi mnoho peněz.

U nás, poněvadž zde byla akce společná, bylo by postačilo, že by se utvořil zakládací komitét, který by zaopatřil akciový kapitál dostatečně veliký. Jediná péče o emisi svěřila by se bance, která by emisi obstarala. U nás by se poměr vyvinul tím způsobem, že by se ustavil výbor, který by akci provedl.

Jinak bylo v Anglii. Vezmeme-li výkazy akciových společností anglických, shledáváme, že akciový kapitál jest tam menší proti rakouskému vypůjčenému kapitálu. Začasté akciový kapitál nedosahuje ani třetiny kapitálu toho kterého podniku u nás, a obstarává se zpravidla subskripcí, kterou provádí konsorcium mezi sebou, jemuž jedině v takovém případě záleží na tom, aby vznikl závod a spravován byl tak, aby skupiny zájmové si chránily své vedoucí vlivné postavení v tom kterém průmyslu.

Zde ovšem musím hned uvést jednu zvláštnost, která při takovém zakládání v Anglii proti nám se vykazuje.

Když zakládací komitét přistupuje ke zřízení akciové společnosti, obrací se zpravidla na nejširší vrstvy obyvatelstva se žádostí, aby své peníze svěřily novému podniku, a je zájmová největší a nejrušnější činnost v letech 1906—1909, která opatřila sumy přímo překvapující.

Obecenstvo nejširší totiž souvisí s činností průmyslovou, ono zná jeho vývoj a jeho chance výdělečné a docela jinak posuzuje ukládání nabytých úspor a svých peněz, nežli je u nás.

Proto anglické společnosti vydávají zvláštní prospekt, kde líčí výdělečné poměry a zaručují zúročení, které jest vyšší či nižší.

Vidíme, že při tvoření podniku organizační zakladatelská činnost připíná se zde zcela jinak poměrům, než u nás. Následkem toho i intervence banky není nutna předem, jako jest to u nás.

Při tom musím podotknouti, že v Anglii vyvinula se celá řada trustových společností finančních, které se snažily finančně zasahovati do poměrů, které se snažily tvořiti nové závody anebo existující již závody přeměnit na podniky akciové, jako byl bývalý štajgrův pivovar. Tyto společnosti sledovaly ne účely účastniti se průmyslu, nýbrž účely výdělečné, ziskové, se snahou po vydání nových akcií. Tyto společnosti utrpěly silnou pohromu proto, poněvadž u nich převládaly spekulární momenty. To by sice na věci samé nic neměnilo, ale ony byly rozdílné od našich bankovních ústavů, sledujících snahu určitých jednotlivců, kteří chtějí nejlepším způsobem uložití své peníze. Ony nejsou regulátory, nýbrž uživatelé, kteří se snaží z příznivých podniků těžiti pro své výpočty. V tom jest rozdíl, poněvadž průmysl anglický až dosud zachoval si onen ráz, který jest podoben poměrům francouzským, kde rovněž banka nevystupuje přímo při zakládání podniku průmyslového, kde banka více funguje jako činitel čistě finančního rázu, poněvadž i zde není přímo interesována o vznik nebo vedení toho kterého podniku.

Má to ještě další důvod v tom, že politika anglických průmyslových závodů tím se vyčerpává, že co nejvíce vyrábí. Prodejní politika, která tvoří u nás důležitou část průmyslového závodu, jest zde odkázána obchodnímu stanovisku. To plyne z toho, že odbytové teritorium anglické jest příliš veliké a jest vedeno decentralisačně. Poměry jsou zde jiné a důsledkem toho se vyvinuly odlišně od našich.

Do jisté míry jsou obdobné poměry ve Francii, kde není velkého podnikání ve vlastním slova smyslu, jak jest tomu